

Plan för Etapp 2, Program för tillgänglighet i Umeå kommun 2018–2030

Program för tillgänglighet i Umeå kommun 2018–2030 (kortare: Program för tillgänglighet) beslutades av kommunfullmäktige år 2018. Programmet är indelat i tre etapper på vardera fyra år. Varje etapp består av två till tre fokusområden. Etapp 2 har fokusområdena Fysisk miljö, Boende och närmiljö samt Utbildning. Arbetet med etapp 2 påbörjades år 2023, liksom beredningen av den här planen som heter Plan för etapp 2, Program för tillgänglighet i Umeå kommun 2018–2030 (kortare: Plan för etapp 2). Planen beslutas av kommunstyrelsen.

Plan för etapp 2 har två delar:

En beslutsdel som pekar ut vilka nämnder och bolag som ansvarar för de tre fokusområdena under Etapp 2, vilka år etappen genomförs och hur Plan för etapp 2 ska följas upp.

En bakgrundsdel med övergripande aktiviteter för att uppnå de mål som finns för etappens fokusområden i Program för tillgänglighet. Berörda nämnder och bolagsstyrelser omhändertar de övergripande aktiviteterna i sin styrning för år 2025 och 2026, på ett för dem lämpligt sätt. De övergripande aktiviteterna är resultatet av förslag från berörda förvaltningar och bolag, inspel och yttranden under samråd och remiss, och vidare bearbetningar hos de berörda förvaltningarna och bolagen.

Det finns en samrådsredogörelse samt remissredogörelse med sammanfattning av och svar på synpunkter som inkommit under samrådsperioden samt internremissperioden.

Fokusområden etapp 2: Fysisk miljö, Boende och närmiljö samt Utbildning

Beslutsdel

Etapptiden är 2024–2026.

Genomförande av Etapp 2 ansvarar följande nämnder och bolag för (alfabetisk ordning).

Nämnderna och bolagsstyrelserna ska omhänderta de övergripande aktiviteterna i bakgrundsdelens på ett för dem lämpligt sätt i sin styrning för år 2025 och 2026.

Fokusområde Fysisk miljö

Brand- och räddningsnämnden

Byggnadsnämnden

Fritidsnämnden

Individ- och familjenämnden

Kulturnämnden

Tekniska nämnden

Visit Umeå AB

Fokusområde Boende och närmiljö

AB Bostaden i Umeå

Brand- och räddningsnämnden

Byggnadsnämnden

Individ- och familjenämnden

Fokusområde Utbildning

För- och grundskolenämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Kommunstyrelsen ansvarar för att sammanställa uppföljning av de berörda nämndernas och bolagens genomförande inom fokusområdena, baserat på nämndernas och bolagens ordinarie verksamhetsuppföljning för respektive år.

Bakgrundsdel med övergripande aktiviteter att omhänderta på lämpligt sätt

Fysisk miljö – övergripande aktiviteter 2024–2026

Kulturnämnden

Avseende bibliotekens fysiska miljöer som är öppna för alla

1. Översyn av stadsbibliotekets skyltning ur ett tillgänglighetsperspektiv¹.
2. Översyn närbiblioteken ur ett fysiskt tillgänglighetsperspektiv¹.
3. Arbeta för att tillskapa höj- och sänkbart skötbord för större barn, ungdomar och vuxna i en tillgänglig toalett i Väven.
4. Ta fram checklista för tillgängliga evenemang i Vävens lokaler.

Fritidsnämnden

5. Översyn av fritidsgårdarnas lokaler ur ett tillgänglighetsperspektiv. Ta fram åtgärdsförslag och genomför valda åtgärder. ¹
6. Förbättrad information om tillgänglighet och de hjälpmedel som finns att tillgå på kommunens badanläggningar (strand och bassäng).
7. Utöka möjligheterna till bad och svalka genom badramp vid lätt åtkomlig och tillgänglig badplats i centralorten.
8. Översyn av tillgänglighet i våra bokningsbara lokaler samt framtagande av mall för presentation av resultatet. Genomför valda åtgärder. ¹
9. Översyn av och förbättrad information om tillgänglighet i de friluftsområden som fritid ansvarar för. Genomförande av valda åtgärder.

Brand- och räddningsnämnden

Avseende Umeåregionens brandförsvaret

10. Öka medvetenhet om betydelsen av och utveckla tillsynen av tillgängliga och snöröjda utrymningsvägar, utifrån brandförsvarets ansvar.

¹ Utifrån vad förvaltningen ansvarar för i gränsdragningslista och lokalförsörjningsprocess

Individ- och familjenämnden

Avseende Stöd och omsorgs verksamheters fysiska miljöer (utöver bostäder med särskild service)

11. Säkerställa att kommande lokaler för daglig verksamhet är väl anpassade och ändamålsenliga ur ett individperspektiv, genom att påbörja framtagandet av rumsfunktionsprogram för daglig verksamhet enligt LSS 9§10.

Visit Umeå AB

Driver utveckling inom evenemang och stadskärna

12. Lyfta och driva frågor om förbättrad tillgänglighet i stadskärnan.
13. Anlita experthjälp till aktörer i centrum i hur de kan utveckla tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning i sina anläggningar/butiker. En insats under 2025-2026.
14. Kompetenshöja och bidra med checklistor och verktyg inom tillgänglighet och säkerhet för personer med funktionsnedsättning, till arrangörer.
15. Skapa efterfrågan hos idrotts- och mötesanläggningar av checklistor, tydlig information och kunskap om förutsättningar för alla att delta på ett säkert sätt.

Byggnadsnämnden

Avseende bygglovsverksamheten

16. Bygglöv bibehåller och utvecklar kompetensen för vilka tillgänglighetskrav som ställs vid olika typer av byggnadsåtgärder och vilka ansvar Bygglöv som myndighet har för att främja regelefterlevnad - tar del i relevanta utbildningar och fortsatt samarbeta mellan handläggare samt med berörda från andra avdelningar.
17. Kontinuerligt följa var eventuella fel i byggprocesser uppkommer och anpassa Bygglövs arbetsätt för att bidra till att förebygga fel.
18. Bygglöv förbättrar sitt sätt att informera medborgare om hur medborgare själva kan göra anmälningar om regelöverträdelser och enkelt avhjälpna hinder. Detta genom att kontinuerligt se över Bygglövs sidor på kommunens hemsida. Informationen ska finnas, vara lätt att hitta och vara tillgängligt utformad.

19. Se över hur kommande förändringar i Boverkets byggregler påverkar bygglovshandläggningen avseende tillgänglighet.

Avseende detaljplanering

20. Ta fram rutiner för att alltid beakta funktionsrättsperspektivet i detaljplanerna, för när socialkonsekvensanalys ska tas fram, och mall för socialkonsekvensanalys.
21. Planera och genomföra utbildningsinsatser som behövs i detaljplanearbetet kring vad och hur reglering (planbestämmelser) kan göras i detaljplaner som har påverkan på tillgängligheten i den fysiska miljön.
22. Ta fram rutin för att beakta tillgängligheten i de samrådsmöteslokaler som detaljplanering bokar.
23. Ta fram rutin för vilka detaljplaneärenden som ska till funktionshinderrådet eller motsvarande för information/samråd.
24. Följ upp och förbättra Detaljplanerings information och kommunikation så att den blir mer tillgänglig.
25. Säkerställ att detaljplanehandlingar som publiceras uppfyller tillgänglighetsdirektiv.

Tekniska nämnden

Avseende Gator och parkers och Fastighets ansvarsområden

26. Under kommande år genomförs följande projekt med utgångspunkt i Teknisk handbok hos Gator och parker samt de berörda lokalfunktionsprogrammen hos Fastighet som innehåller checklistor för tillgänglighet:
 - Upphandling av Renmarkstorgets ombyggnation
 - Vasagatans omvandling
 - Nygatans färdigställande
 - Skolgårdsöversyn och genomförande av åtgärder
 - Berghemsskolan ersättning av paviljonger
 - Om- och nybyggnad Hedlundaskolan.
27. Utveckla informationen om vilka RH-parkeringar som är tillfälligt oåtkomliga/stängda.

28. Säkerställ att snöröjning och snöupplag har förutsättningar att fungera i täta stadsmiljöer så att tillgänglighet bibehålls trots förtätning av staden.
29. Insats för att i större grad kunna vidmakthålla gators och parkers tänkta funktion och tillgänglighet över tid – till exempel ökad medvetenhet, kunskap.
30. Utveckla information och uppföljning gällande uteserveringars placering med tanke på rullstol och personer med synnedsättning.

Boende och närmiljö – övergripande aktiviteter 2024–2026

Byggnadsnämnden

Avseende bostadsanpassning, detaljplanering och bygglov

31. Kontinuerligt se över information på Umeå kommuns hemsida om möjlighet att ansöka om bostadsanpassningsbidrag samt följa upp nyligen inrättad e-tjänst för ansökan.
32. Vid förfrågan delta vid informationstillfälle om bostadsanpassning riktade till medborgarna, tex seniormässa, Seniortorget.
33. Bibehålla och utveckla god samverkan med allmännyttiga bostadsföretaget AB Bostaden så bostadsanpassningsåtgärder får utföras och kommer den enskilda medborgaren till nytta.
34. Vid upprättandet av nya detaljplaner för småhusbebyggelse ska möjligheten till att sammanbygga carport/garage med huvudbyggnad beaktas.
35. Bygglov förbättrar sitt sätt att informera medborgare om tillgänglighetskrav vid byggande. Detta genom att kontinuerligt se över Bygglovs sidor på kommunens hemsida samt e-tjänsten. Se även om mer information kan läggas till i mallar för beslut som går ut till bygglovssökande. Informationen ska finnas, vara lätt att hitta och vara tillgängligt utformad.

Individ- och familjenämnden

Avseende boenden i Stöd och omsorgs regi

36. Att säkerställa att kommande boenden är väl anpassade och ändamålsenliga ur ett individperspektiv, genom att revidera och uppdatera rumsfunktionsprogram

för gruppboenden enligt LSS 9§9, och påbörja framtagandet av rumsfunktionsprogram för serviceboende enligt LSS 9§9 samt korttidsvistelse enligt LSS 9§6.

37. Att verka för ett ökat och diversifierat utbud av särskilda boenden inom LSS 9§9, där individen har större möjlighet att välja en boendemiljö som passar hen. Det sker genom att Individ och Familjenämnden beställer fler typer av gruppboenden, och fler servicebostäder i olika delar av Umeå kommun, av Tekniska nämnden.
38. Tydliggöra förutsättningarna för individuella Anpassningar av bostäder inom LSS och SoL.
39. Samverka med Umeåregionens brandskydd för att tydliggöra brandsäkerhet och utrymning för personer utan möjlighet att gå i trappor, i förvaltningens verksamhetslokaler och boenden.

AB Bostaden i Umeå

40. Utredda möjligheten att utbilda personal rörande tillgänglighetsfrågor och frågan hur vi kan bli bättre på att utforma inkluderande bostadsområden med Malmömodellen som inspiration.
41. Utforma en arbetsmodell som uppmärksammar tillgänglighet i våra bostadsområden som vi kan använda som stöd vid projekteringar, större ombyggnader och tillbyggnader m.m. för att avhjälpa och bygga bort enkla hinder för ökad tillgänglighet och inkluderande bostadsområden. Som stöd kommer vi inspireras av Malmömodellen.²
42. Använda arbetsmodellen vid nästa förändring av gemensamhetsyta utomhus.

Brand- och räddningsnämnden

Avseende Umeåregionens brandförsvaret

Inom brandförsvarets arbete med "stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta"

43. Utveckla sätt att identifiera kommuninvånare i ordinärt boende som är särskilt riskutsatta för brand så som personer med funktionsnedsättning, personer med hemtjänst, personlig assistans, boendestöd etc., och socialt utsatta. Det är

² <https://malmomotdiskriminering.se/wp-content/uploads/2024/04/Vagledning-inkluderande-bostadsmarknad.pdf>

riskbeteenden och de förutsättningar individen har att reagera och agera som kan vara avgörande för riskutsattheten. Både med tanke på förebyggande och med tanke på att snabbare kunna rädda den riskutsatta.

44. Kartlägg nätverk av aktörer som kan identifiera särskilt riskutsatta löpande och på vilket sätt, samt vilka aktörer som kan stärka brandskyddet och på vilket sätt. Exempelvis personliga assistenter, hemtjänstpersonal, biståndshandläggare, hemsjukvårdare, arbetsterapeuter, blåljuspersonal, fastighetsägare.

Exempel på förebyggande eller skadebegränsande åtgärder som kan stärka brandskyddet: rutiner för batteribyte i brandvarnaren, förskrivning av varseblivningshjälpmedel, spisvakt med timer och värmesensor, brandvarnare kopplad till trygghetslarmet, installation av mobil sprinkler, säkra rutiner för rökning.

45. Utbilda nätverket om målgruppen särskilt riskutsatta – skapa en förståelse för problembilden och för att deras insatser verkligen gör skillnad, samt utveckla aktörernas kunskaper i brandskydd och räddning.
46. Skapa ett upplägg som säkerställer att arbetet med att stärka brandskyddet för riskutsatta fortgår över tid, identifiera vilka styrdokument, processer och arbetsmetoder som detta behöver implementeras i, och vilka krav på individanpassat brandskydd som ska finnas med i vilka upphandlingar.
47. Samverka med andra förvaltningar, för att tydliggöra brandsäkerhet och utrymningsstrategier i verksamheter och boenden, för personer utan möjlighet att gå i trappor.

Utbildning – övergripande aktiviteter 2024–2026

För- och grundskolenämnden

48. Ett tydligt och strukturerat systematiskt kvalitetsarbete utvecklas under etapptiden för samtliga skolformer i hela styrkedjan med fokus på framgångsfaktorer som stärker undervisningens kvalitet för alla barn och elever. Plan mot kränkande behandling, diskriminering, trakasserier och sexuella trakasserier är lagstadgat för samtliga verksamheter som bedriver undervisning

för barn och elever. Under etapptiden förstärks detta arbete genom styrkedjan i syfte att säkerställa alla barns och elevers tillgänglighet i utbildningen.

49. Utbildningsförvaltningen har utformat ett barnrättsteam med olika funktioner och professioner i syfte att säkerställa att barnrättsperspektivet efterlevs i styrkedjan. Barnrättsteamets arbete utifrån beslutad handlingsplan fortsätter att utvecklas under etapptiden.
50. Adekvat stöd ges och utvecklas till förskoleenheter under etapptiden genom att skapa tillgängliga lärmiljöer på grupp- och individnivå i förskolans undervisning och utbildning.
51. Att erbjuda befintlig personal utbildning till speciallärare har prioriterats och kommer fortsatt att prioriteras genom statsbidrag i syfte att säkerställa likvärdig tillgång till specialpedagogiskt stöd i grundskolan och anpassad grundskola.
52. Inom grundskolan finns och utvecklas resursskola med fokus på undervisningens kvalitet för elever i behov av extraordinära stödinsatser.
53. Undervisningens kvalitet utvecklas under etapptiden i kommungemensam särskild undervisningsgrupp för elever i behov av särskilt stöd.
54. Skolnärvaroteam inom grundskolan och anpassad grundskola finns och utvecklas under etapptiden för att stödja skolenheter i att främja elevernas skolnärvaro samt förbygga och åtgärda skolfrånvaro.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

55. Elevhälsoteamen ska under rektors ledning under etapptiden vidareutveckla likvärdig och tillgänglig lärmiljö anpassad utifrån elevernas behov och förutsättningar samt främja elevers skolnärvaro samt förebygga och åtgärda skolfrånvaro.
56. SKR:s projekt för fullföljd utbildning UP2 genomförs under etapptiden och ska finna former för att öka skolnärvaro och motverka studieavbrott samt främja fullföljd utbildning inom gymnasieskola och vuxenutbildning.
57. Under etapptiden kommer UGS fortsätta arbetet med integrerade klasser för elever inom exempelvis autismspektrat där möjlighet till individuellt särskilt stöd finns samt fortsätta aktiv samverkan mellan gymnasieskolornas elevhälsa, ungdomsmottagningen och ungdomspsykiatrien för att tillsammans hjälpa elever som mår psykiskt dåligt eller upplever utanförskap.

58. Under etapptiden kommer skolledare, chefer och personal få utbildning i systematiskt arbetsmiljöarbete att förebygga hot och våld. Under etapptiden planeras kunskapshöjande insatser kring rasism, antisemitism, islamofobi och övriga rasistiska element.
59. Under etapptiden kommer lärare inom anpassad gymnasieskola utbildas fortlöpande till specialpedagoger med stöd av lärarlyftet utifrån skollagens krav på behörighet för att undervisa i skolformen.
60. Barnrättsteamets arbete utifrån beslutad handlingsplan fortsätter att utvecklas under etapptiden för att öka kunskap om och säkerställa barnrättsperspektivet i styrkedjan.